

ks. Leszek Poleszak SCJ

SERCE JEZUSA ŹRÓDŁEM I SZCZYTEM TOŻSAMOŚCI I ŚWIĘTOŚCI SERCANINA

Wprowadzenie

Kult Najświętszego Serca Jezusowego na przestrzeni dziejów chrześcijaństwa wniósł ogromny wkład w rozwój świętości. Zarówno jego oddziaływanie na poszczególne jednostki, jak też wymiar społeczny ukazują nośność duchową oraz wpływ, jaki wywiera na przemianę serc w duchu Ewangelii. Będąc kultem miłości Bożej, której wybitnym i przemawiającym do wszystkich znakiem stało się Najświętsze Serce Jezusa, poprzez zakorzenienie w misterium wcielenia Syna Bożego stał się łatwiej akceptowalnym i niemal dotykającym wyrazem wysiłku świętości człowieka, bez względu na czasy i zmieniające się okoliczności. Szczególny rozwój tego kultu nastąpił w związku z objawieniami danymi św. Małgorzacie Marii Alacoque, co zaowocowało eksplozją nowych dróg i charyzmatów prowadzących do świętości. Przejawiało się to zarówno w nowych formach pobożności ludowej, w rozkwicie kultu eucharystycznego, a także w powstaniu licznych rodzin zakonnych poświęconych Najświętszemu Sercu Jezusa. Wśród nich znajduje się założone w 1878 roku przez czcigodnego sługę Bożego o. Leona Jana Dehona Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego (pierwotna nazwa: Zgromadzenie Oblatów Najświętszego Serca Jezusowego) – księży sercanie. Jego charyzmat ściśle wiąże się z interpretacją Ewangelii w duchu miłości Bożej, ofiary i wynagrodzenia za grzechy, a także duchowości eucharystycznej i kapłańskiej.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie wybranych elementów duchowości Najświętszego Serca Jezusowego i ukazanie ich jako wzoru dla członków Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego. Kult Bożego Serca wywarł istotnie wielki wpływ na pogłębienie duchowości kapłańskiej zarówno w wymiarze sakramentalnym, jak też w wymiarze kapłaństwa powszechnego. Aby zrealizować postawiony cel, najpierw zostaną przedstawione elementy historii kultu Bożego Serca mające wpływ na rozwój i pogłębienie duchowości kapłańskiej, a następnie najważniejsze źródła tożsamości i świętości będące wzorcem dla postawy zakonnej synów duchowych o. Leona Jana Dehona.

1. Kult Bożego Serca i jego wpływ na duchowość kapłańską

Kult Najświętszego Serca Jezusowego jest zakorzeniony w wierze. Szczególnie istotnym jego elementem jest uznanie prawdy o miłości Boga do człowieka oraz o wcieleniu Jednorodzonego Syna Bożego. Wbrew dość szeroko rozpowszechnionym przekonaniom, nie opiera się on jednak na obecnych w tym kulcie formach praktyk religijnych, ale na osobistym spotkaniu ze zmartwychwstałym Panem, który żyje i w swoim Kościele. Dotyczy to wszystkich chrześcijan, zwłaszcza zaś kapłanów i osób konsekrowanych, które w szczególności pragną naśladować Boskiego Mistrza. W osobistej zażyłości z Jezusem Chrystusem, która ma miejsce w modlitwie prywatnej i wspólnotowej, ale także przez uczestnictwo w życiu sakramentalnym, dokonuje się stopniowe odkrywanie skarbów miłości, którymi Chrystus pragnie każdego obdarzać. Wówczas przez bramę otwartego boku Zbawiciela – używając określenia ojców Kościoła – człowiek odkrywa prawdziwe misterium miłości objawionej i wcielonej, która udziela mu się i zachęca do jej odwzajemnienia¹.

¹ Przypomnijmy tu przynajmniej dwa charakterystyczne teksty: „Żołnierz otworzył bok, przebił przedmurze świątyni – a ja znalazłem skarb, zabrałem bogactwo. Tak też się stało z barankiem; Żydzi zabili baranka, a ja wzią-

Relacja, która się w ten sposób pogłębia, nie ogranicza się wówczas jedynie do wymiaru etycznego, ale staje się relacją osobową, która zaczyna owocować pielęgnowaniem duchowości przesiąkniętej doświadczeniem bycia umiłowanym.

Pogłębienie intymnej i oblubieńczej więzi z Chrystusem w przypadku kapłanów dokonuje się zwłaszcza przez rozwój życia eucharystycznego – gorliwe i pełne czci sprawowanie Eucharystii, adorację Najświętszego Sakramentu, lekturę słowa Bożego, *lectio divina* oraz liturgię godzin. Serce kapłana jest wówczas formowane przez Ducha Świętego na wzór Serca Jezusowego. Dzieje się to zwłaszcza dzięki oddziaływaniu na kapłana słowa Bożego, które kształtuje duszę człowieka, upodabniając ją do wzoru, jaki ma w Jezusie Chrystusie, najwyższym i wiecznym Kapłanie. Możemy obecnie w tym względzie z radością zauważyć wyraźne oznaki wzrostu zainteresowania duchowością Najświętszego Serca Jezusowego właśnie w jej aspekcie biblijnym². Tendencja ta wpisuje się w ogólny trend popularyzacji lektury Biblii i codziennego rozważania słowa Bożego.

łem zbawienie z tej ofiary”. **JAN CHRZYSTOM**, *Katechezy chrzcielne*, cz. 1, tł. W. Kania, Lublin 1993, s. 57-58. „Ostrożnego słowa użył ewangelista. Nie powiedział: przebił bok Jego lub zranił lub co innego, lecz otworzył, aby tam niejako drzwi życia zostały otworzone, skąd wypłynęły Sakramenty Kościoła, bez których nie wstępuje się do życia, które jest prawdziwym życiem”. **AUGUSTYN**, *In Evangelium Ioannis Tractatus*, 120, 2, w: **TENŻE**, *Homilie na Ewangelie i Pierwszy List św. Jana*, cz. 2, „Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy”, t. 15, tł. W. Szołdrski, W. Kania, Warszawa 1977, s. 344.

² Warto wymienić przynajmniej niektóre z najnowszych publikacji w tej tematyce: Por. **M. GARDOCKA**, **R. GARDOCKA**, *Podstawy teologiczne idei wynagrodzenia w Biblii*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 17 (2011), s. 41-58; **J. KRÓLIKOWSKI**, *Chrystologia symboliczno-mistyczna u podstaw kultu Najświętszego Serca Jezusa*, w: W. J. Pałęcki, Z. Głowacki (red.), *Serce Jezusa w misterium Kościoła. 250 lat kultu Serca Pana Jezusa w Polsce*, Lublin 2016, s. 23-32; **Z. LEC**, *Serce Jezusa szkołą duchowości kapłańskiej*, „Symposium” 1(38) (2020), s. 65-80; **A. E. KLICH**, *Przebiły bok Jezusa (J 19,31-37)*, w: T. M. Dąbek, S. Witkowski, B. Zbroja (red.), *Któż potrafi opowiedzieć dzieła miłosierdzia Bożego? Księga pamiątkowa ku czci ks. prof. dra hab. Stanisława Hałasa SCJ w siedem-*

Ponieważ ramy tego artykułu nie pozwalają na szczegółowe omówienie rozwoju teologii kapłaństwa – zwłaszcza na przestrzeni XIX i XX wieku, czyli w czasach działalności o. Leona Jana Dehona, chciałbym zachęcić najpierw do pogłębienia tej problematyki poprzez lekturę artykułu ks. Eugeniusza Ziemanna SCJ pt. *Jakiego kapłana sercanina potrzebuje Kościół dzisiaj*. Zostały w nim zarysowane przyczyny kryzysu tożsamości kapłaństwa służebnego oraz źródła odnowy, których autor upatruje zarówno w działalności kleryckich instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego podejmujących działalność formacyjną przyszłych kapłanów, nauczaniu papieży oraz licznych wybitnych teologów tego okresu³. Zwrócenie uwagi na rolę liturgii i mistagogii, które nabierają szczególnego znaczenia zwłaszcza w związku kapłana z Eucharystią oraz sakramentem pokuty i pojednania, prowadzi do ukazania roli kapłana (kapłana sercanina) jako wzoru doskonałości i świętości chrześcijańskiej oraz świadka wartości ewangelicznych. Wartości te wyrastają z pogłębionej teologii kapłaństwa, jak też są owocem pogłębionego życia charyzmatycznego, którego inspiracją i wzorem jest Najświętsze Serce Jezusa. Przypominają o tym wymowne słowa o. Leona Jana Dehona: „Serce Jezusa jest słońcem, które nas oświeca niewypowiedzianym pięknem wszystkich cnót zawartych w Nim jako ich sanktuarium i ich źródło”⁴.

dziesiątą rocznicę urodzin, Kraków 2022, s. 115-128; **A. MALINA**, *Czy Ewangelia według św. Marka mówi o Sercu Jezusa?*, w: T. M. Dąbek, S. Witkowski, B. Zbroja (red.), *Któż potrafi opowiedzieć dzieła miłosierdzia Bożego?*, dz. cyt., s. 193-203; **K. NAPORA**, *Serce Boga w Piśmie Świętym*, w: W. J. Pałęcki, Z. Głowacki (red.), *Serce Jezusa w misterium Kościoła*, dz. cyt., s. 13-22.

³ Por. **E. ZIEMANN**, *Jakiego kapłana sercanina potrzebuje Kościół dzisiaj*, „Symposium” 1(26) (2014), s. 50-52.

⁴ „Le Cœur de Jésus est un soleil qui nous éclaire par l'ineffable beauté de toutes les vertus qui sont renfermées en lui comme en leur sanctuaire et en leur source”. **L. DEHON**, *Mois du Sacré-Cœur de Jésus*, 213, <http://www.dehondoc-sor originals.org/publicati/OSP/ MSC/OSP- MSC-0001-0004-8060104?ch=213> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).

1.1. Kapłańskie Serce Jezusa

Bogata literatura dotycząca rozwoju kultu Najświętszego Serca Jezusowego, zwłaszcza po jego oficjalnym zatwierdzeniu w związku z uznanymi objawieniami udzielonymi św. Małgorzacie Marii Alacoque, akcentuje ścisły związek duchowości kapłańskiej z Najświętszym Sercem Jezusa. Chciałbym w tym miejscu przywołać postać czcigodnej sługi Bożej matki Ludwika Małgorzaty Claret de la Touche z Zakonu Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny⁵. Pomimo trwających prześladowań zakonów we Francji wraz z grupą około 50 sióstr przybyła do Vische Canavese, gdzie została przyjęta przez biskupa diecezji Ivrea, Matteo Angelo Filipello. Tam założyła nowe zgromadzenie zakonne – Siostry Betanii Najświętszego Serca⁶ oraz organizację kapłańską Powszechne Przymierze Kapłańskie Przyjaciół Najświętszego Serca Jezusowego⁷. Protektorem tego drugiego dzieła stał się biskup diecezji Ivrea, który uzyskał dla niego poparcie także innych biskupów i Stolicy Apostolskiej. Celem organizacji było skupienie kapłanów wokół idei uwielbienia Serca Jezusowego, by mogli w ten sposób utworzyć elitę dla mężnego stawienia czoła pojawiającym się wówczas błędom i zepsuciu. Kapłani mieli starać się o osobiste uświęcenie przez żarliwe nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusowego, które jest źródłem miłości nie-

⁵ Luisa Margherita Claret de la Touche – ur. 15 marca 1868 roku w Saint-Germain-en-Laye, niedaleko Paryża, założycielka zgromadzenia Betania Najświętszego Serca, zm. 14 maja 1915 roku. W 1933 roku rozpoczął się jej proces beatyfikacyjny. 26 czerwca 2006 roku papież Benedykt XVI promulgował dekret o heroiczności jej cnót. Por. *Matka Ludwika Małgorzata Claret de la Touche (1868-1915)*, <https://www.wizytka.pl/sluginboze/articles/matka-ludwika-malgorzata-claret-de-la-touche> (odczyt z dn. 07.12.2022 r.); J. Hojnowski, *Słownik kultu Serca Jezusowego*, Kraków 2000, s. 48.

⁶ Suore di Betania del Sacro Cuore (BSC). Por. **M. DANILUK**, *Sigla. Zbiór skrótów nazw instytucji życia konsekrowanego, stowarzyszeń życia apostołskiego oraz innych instytucji z nimi związanych*, Lublin 2012, s. 27.

⁷ Por. *Powszechne Przymierze Kapłańskie Przyjaciół Najśw. Serca Jezusowego. Historia, duch i organizacja*, Jasna Góra 1939.

skończonej, oraz krzewić ducha jedności i wspólnoty rodzinnej pomiędzy członkami stanu duchownego. W Polsce przymierze oraz idee głoszone przez matkę Ludwikę Małgorzatę Claret de la Touche były propagowane zwłaszcza przez generała zakonu paulinów o. Piusa Przeździeckiego i znalazły uznanie wielu polskich biskupów⁸. Spośród wielu pism duchowych matki Ludwika Małgorzaty Claret de la Touche traktujących o kulcie Najświętszego Serca Jezusowego najbardziej znane jest dzieło *Le Sacré-Cœur et le sacerdoce*, wydane najpierw w języku francuskim w 1930 roku⁹, następnie przetłumaczone na języki: niemiecki, chorwacki, czeski i angielski. Polskie tłumaczenie ukazało się w 1939 roku pt. *Najświętsze Serce Jezusa a kapłaństwo*¹⁰. Trudności z wydaniem dzieła w Polsce, czas i okoliczności jego ukazania się oraz nieliczne jeszcze wówczas obszerniejsze publikacje nt. Serca Jezusowego w tłumaczeniu polskim sprawiły, że publikacja ta była wyczekiwana w środowisku kapłańskim. Jej cel stanowiła przede wszystkim formacja duchowa kapłanów w nurcie duchowości Najświętszego Serca Jezusowego.

Treść dzieła matki Ludwika Małgorzaty Claret de la Touche została tak opracowana, by ukazać Kapłańskie Najświętsze Serce Jezusa jako najwyższy wzór dla Jego przyjaciół-kapłanów. Kapłańskie Serce Jezusa, dzięki zawartym w publikacji rozważaniom opisującym poszczególne misteria Jego życia, miało stać się inspiracją dla myśli, natchnień duchowych, pracy apostolskiej i miłości okazywanej tym, do których kapłani zostali posłani. Cel działalności kapłańskiej został określony jako przekazywanie miłości i miłosierdzia dla dusz, ukazywanie niezmiernie i nieskończonej miłości Najświętszego Serca Jezusowego do ludzi oraz nieprzebranego miłosierdzia Boga. W Przedmowie o. Pius Przeździecki napisał takie słowa: „Najświętsze Serce Jezusa a Kapłaństwo zdolne jest porwać każde ser-

⁸ Por. J. HOJNOWSKI, Słownik kultu Serca Jezusowego, dz. cyt., s. 200.

⁹ Por. L. M. CLARET DE LA TOUCHE, *Le Sacré-Cœur et le sacerdoce*, Paris 1930.

¹⁰ Por. TENŻE, *Najświętsze Serce Jezusa a kapłaństwo*, „Biblioteka Przymierza Kapłańskiego”, t. 1, Jasna Góra 1939.

ce kapłańskie miłością ku Boskiemu Mistrzowi. (...) Książka ta może się stać niby «regulą» dla tych gorliwych kapłanów, czcicieli Najświętszego Serca Jezusowego, którzy bolejąc nad opłakanym stanem dusz na świecie, pragnęliby swe życie poświęcić dla ich zbawienia na wzór Chrystusa... I gdyby rzeczywiście znalazło się chociaż dwunastu kapłanów, którzy by wiernie naśladowali Kapłańskie Serce Jezusa, jak Je przedstawia to dziełko, tedy – według zapewnienia Pana Jezusa danego Swej Służebnicy Ludwice Małgorzacie – zdołaliby tak odmienić świat, jak go odmienili Apostołowie!”¹¹.

Rozpoczynając swoje dzieło, matka Ludwika Małgorzata Claret de la Touche przypomina, że kapłaństwo jest darem Serca Jezusowego dla całego świata i każdego człowieka. Służebnica Boża stwierdza: „Ukazując Najświętsze swe Serce światu całemu, chciał Pan Jezus ogrzać, oświecić i zbawić. Odkrywając Je najpoufniej swoim kapłanom, pragnie zachęcić ich, by własne serca gorliwiej kształtowali według Jego Serca Boskiego, i by coraz to bardziej utożsamiali się z Nim samym. Nade wszystko zaś Najświętsze Serce Jezusa pragnie objawić im niezrównaną swą MIŁOŚĆ, by przez to rozplomić ich serca gorętszą ku Niemu miłością, a następnie pobudzić do bardziej czynnego, wspaniałomyślnego i tkliwego poświęcania się dla zbawienia ich braci; w tym celu pragnie im udzielić wprost nadmiaru życia Bożego, nadprzyrodzonego, byle tylko mogli ożywiać dusze”¹². Książka została podzielona na cztery części. Pierwsza – *Kapłan jako arcydzieło Nieskończonej Miłości* – zawiera cztery rozdziały, w których autorka opisuje działalność Jezusa nauczającego, przebaczącego, pocieszającego i ofiarującego się. W każdym rozdziale omawiane są wybrane tajemnice z życia Jezusa, których treść służy ukazaniu postaw Serca Jezusowego jako praktycznego wzorca dla kapłanów. To, co czyni Jezus w Ewangelii, kapłani powinni czynić wobec ludzi sobie współczesnych. Wzrost duchowy kapłana i jego zjednoczenie z Sercem Jezusa zawsze ma wpływ na jego apo-

¹¹ Tamże, s. XV.

¹² Tamże, s. 5.

stolstwo: „Prawdziwy kapłan żyje życiem Jezusa, działa mocą Jezusa, miłuje Sercem Jezusa!”¹³.

Część druga książki zostaje poświęcona kapłańskim cnotom Bożego Serca. Jezus zostaje w niej ukazany jako wzór kapłana. Zarówno Jego kapłańska modlitwa, poświęcenie, żarliwość, łagodność, pokora, czystość, miłosierdzie i miłość do Ojca, do Maryi Matki, do Kościoła i do dusz są wzorem cnót kapłańskich. Kolejna część została poświęcona tematowi miłości Słowa Wcielonego do Jego kapłanów. Czwartą część stanowią rozważania o miłości nieskończonej Boga i o kapłaństwie. Pomimo upływu ponad 80 lat od polskiego wydania treści przedstawione w dziele *Najświętsze Serce Jezusa a kapłaństwo* zachowują swoją aktualność i mogą stanowić inspirację dla kapłanów pragnących żyć duchowością Najświętszego Serca Jezusowego.

Pogłębiając temat wpływu kultu Najświętszego Serca Jezusowego na kształtowanie tożsamości i świętość kapłanów warto zwrócić uwagę na powstające formy zrzeszania się kapłanów, mające służyć pogłębieniu duchowości kapłańskiej. Dobrze, by o tym wiedzieli również sercanie, którzy będąc powołani do formacji duchowieństwa, mogą te pomoce we wzroście życia duchowego kapłanów propagować. Wspomnijmy w tym artykule przynajmniej o Unii Apostolskiej Kleru. Powstała ona w 1862 roku, a w formie ostatecznej została zatwierdzona przez papieża Benedykta XV 17 kwietnia 1921 roku. Jej celem jest gromadzenie duchownych diecezjalnych pragnących wspólnie wspierać się w pracy apostolskiej zakorzenionej w przykładzie Jezusa Chrystusa¹⁴. Tym, co warto podkreślić w związku z kultem Najświętszego Serca Jezusowego, jest szczególne odniesienie zrzeszonych kapłanów do Bożego Serca: „Osobistą więź opartą na wierze, przyjacielskiej miłości z Chrystusem, wyra-

¹³ Tamże, s. 63.

¹⁴ Por. *Statuty Unii Apostolskiej Kleru zatwierdzone w 1995 r., z modyfikacjami z 1998 r. i 2007 r.*, <https://uak.com.pl/kim-jestesmy/statuty-uak/> (odczyt z dn. 18.12.2022 r.).

żają szczególnym kultem Najświętszego Serca Jezusa oraz upodabnianiem się do Dobrego Pasterza stylem życia i pasterskiej posługi” (p. II,2)¹⁵. Szczególnym zawołaniem kapłanów są słowa: „Wszystko na cześć Najświętszego Serca Pana Jezusa przez Niepokalane Serce Maryi”, tak bardzo przypominające sercańskie wezwanie *Vivat Cor Iesu, per Cor Mariae*.

1.2. Serce Jezusa w liturgii i formacji kapłańskiej

Jednym z najświeższych przykładów ścisłego związku pomiędzy duchowością kapłańską a kultem Najświętszego Serca Jezusowego jest fakt ustanowienia liturgicznego święta Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana. Święto to zostało wpisane do kalendarza powszechnego przez papieża Benedykta XVI. Jego wprowadzenie wiąże się z postulatami zgłaszanymi przez różne episkopaty oraz środowiska zakonne dla upamiętnienia Roku Kapłańskiego, który był obchodzony w Kościele od 19 czerwca 2009 roku do 11 czerwca 2010 roku. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zatwierdziła to święto dla Kościoła w Polsce i ustaliła jego coroczne obchody na czwartek po Niedzieli Zesłania Ducha Świętego¹⁶. Już sama data święta – czwartek, dzień kojarzony z ustanowieniem sakramentów eucharystii i kapłaństwa (służebnego) – podkreśla jego łączność z misterium paschalnym Chrystusa. Inną motywacją, jaka towarzyszyła Benedyktowi XVI we wprowadzeniu święta, było pragnienie utrwalenia i umocnienia owoców Roku Kapłańskiego oraz nadzieja na zahamowanie tendencji zmniejsza-

¹⁵ *Dyrektorium Krajowe Unii Apostolskiej Duchownych Diecezjalnych w Polsce*, <https://uak.com.pl/kim-jestesmy/dyrektorium-uak-w-polsce/> (odczyt z dn. 18.12.2022 r.).

¹⁶ Pierwszy raz święto obchodzono 23 maja 2013 roku. Por. *Święto Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana*, <https://episkopat.pl/swieto-jezusa-chrystusa-najwyzszego-i-wiecznego-kaplana-2-2-2/> (odczyt z dn. 06.12.2022 r.).

nia się powołań kapłańskich¹⁷. Analiza tekstów używanych modlitw oraz tekstów biblijnych pozwala stworzyć teologiczną sylwetkę kapłana ukształtowanego na wzór Jezusa Chrystusa. Cechuje go posłuszeństwo i gotowość do służby wynikająca z wiary w Zmartwychwstałego, noszenie w sercu świadectwa nowego, uniwersalnego i zbawczego przymierza we krwi Chrystusa oraz świadomość powołania do wspólnego wzrastania w świętości dla posługi i misji Kościoła na wzór miłosiernego i wiernego Chrystusa¹⁸.

Jeszcze nowszym przykładem łączności duchowości kapłańskiej z Sercem Jezusa jest dokument Kongregacji ds. Duchowieństwa *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* z 2016 roku, dotyczący wytycznych do formacji kapłańskiej¹⁹. Stwierdza on, że formacja kapłańska należy do istotnych zadań Kościoła. Ma ona kształtować serce kapłana „na wzór Chrystusa Oblubieńca”²⁰. Dokument kilkakrotnie wskazuje na konieczność kształtowania serc kandydatów na kapłanów na wzór Serca Jezusowego. To właśnie Serce jest wzorem dla serca każdego kapłana i formuje je zarówno w wymiarze wartościowym – jego odniesienia się do Boga i przyjmowania darów służących posłudze kapłańskiej, jak też w wymiarze horyzontalnym – mającym kluczowe znaczenie dla posługi kapłańskiej wobec powierzonych mu osób. Poszczególne elementy formacji kapłańskiej mają za cel „przekształcenie czy upodobnienie» serca seminarzysty na obraz serca Chrystusowego, serca Tego, który posłany przez Ojca do zrealizowania Jego dzieła miłości, wzruszył się na widok

¹⁷ Por. W. MOCYDLARZ, *Teologiczne treści święta Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana w kontekście formacji do kapłaństwa na wzór Serca Jezusowego*, „Symposium” 2(35) (2018), s. 41-44.

¹⁸ Por. D. OSTROWSKI, I. KOPACZ, T. ZIĘBA, *Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana: nowe święto dla Polski*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1(67) (2014), s. 49-78; W. Mocydlarz, *Teologiczne treści święta Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana...*, dz. cyt., s. 55-57.

¹⁹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dar powołania do kapłaństwa. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Watykan 2016 (dalej: RFIS).

²⁰ RFIS 39.

ludzkich potrzeb (por. Mt 9,36), udał się szukać zabłąkanych owiec (por. 18,12-14), aż do oddania za nie swojego życia (por. J 10,11)”²¹. Celem tej formacji jest więc „przygotowanie seminarzystów «do udziału w miłości Chrystusa Dobrego Pasterza»”²². Ta szczególna zachęta do formacji na wzór Serca Zbawiciela wybrzmiewa także w kontekście formacji do ducha ubóstwa. Seminarzyści mają być kształceni „do naśladowania serca Chrystusa, który «będąc bogatym, stał się ubogim» (2 Kor 8,9), aby nas ubogacić. Poprzez nabywanie prawdziwej uległości dzieci Bożych mają starać się osiągnąć taką wewnętrzną wolność, która zapewniałaby im właściwą relację do świata i dóbr ziemskich”²³. Jako wyznacznik bycia „pasterzem według Serca Jezusa” dokument podkreśla, że kapłan winien być „świadomy niezасłużonego miłosierdzia Bożego w swoim życiu i w życiu swoich współbraci, powinien pielęgnować cnotę pokory i miłosierdzia względem całego ludu Bożego, a szczególnie w odniesieniu do tych osób, które czują się obce w stosunku do Kościoła”²⁴. Formacja kapłańska powinna więc prowadzić do takiego kształtowania serca osoby powołanej, by stawała się ona znakiem miłości Boga do każdego człowieka. Bogactwo cnót kapłańskich, których źródło znajduje się w Sercu Bożego Syna, wiedzie ostatecznie do ścisłego zjednoczenia z Chrystusem, które pozwoli na nieskrępowane głoszenie Ewangelii, stawanie się znakiem miłosierdzia Bożego, prowadzenie i upominanie wiernych, troskę o ich życie duchowe, słuchanie ich i przyjmowanie, a także odpowiadanie na wy-mogi i głębokie pytania naszych czasów²⁵.

²¹ RFIS 89.

²² RFIS 89. Pamiętamy, że pierwszym wyobrażeniem – ikoną – Najświętszego Serca Jezusowego jest obraz Jezusa Dobrego Pasterza.

²³ RFIS 111.

²⁴ RFIS 115.

²⁵ Por. RFIS 40. W kontekście formacji kapłańskiej warto przypomnieć rolę duchowości Najświętszego Serca Jezusowego w kształtowaniu postawy ofiar-niczej, ale również, a może nawet przede wszystkim, dojrzałej postawy uczu-ciowej kapłana. To zagadnienie zostało szeroko omówione w publikacji:

2. Wpływ kultu Najświętszego Serca Jezusowego na tożsamość i świętość sercanina

Duchowość kapłańska żywo obecna w charyzmacie Zgromadzenia jest pogłębiana poprzez akcentowanie kapłaństwa Jezusa Chrystusa, które nie jest skutkiem pochodzenia z rodu Aarona, ale której wzorcem jest Melchizedek (por. Hbr 6,20). Podkreślanie kapłaństwa staje się szczególnie mocno widoczne w sformułowaniu używanym często w teologii: „kapłan na wzór Serca Jezusowego”. Połączenie kapłaństwa z Sercem Jezusa wynika przede wszystkim z wymiaru chrystologicznego kultu Najświętszego Serca Jezusowego, dzięki czemu możemy używać również sformułowania „kapłańskie Serce Jezusa”. Gdy chodzi natomiast o wymiar charyzmatyczny Instytutu, połączenie kapłaństwa z duchowością Serca Jezusowego wyraza z tradycji francuskiej szkoły duchowości berulliańskiej, w której zakorzeniona jest duchowość Założyciela sercanów, o. Leona Jana Dehona. Duchowość kapłańska stanowi trzon duchowości sercanńskiej i ściśle łączy się z ideami wynagrodzenia, obłacji, immolacji oraz różnych form apostołstwa Instytutu²⁶. W przypadku o. Leona Jana Dehona duchowość kapłańska rodziła się w kontekście skutków Wielkiej Rewolucji Francuskiej z 1789 roku, która odcisnęła swoje znamię na życiu narodowo-społecznym i religijno-kościelnym ówczesnej Francji. Zarówno pisma Założyciela sercanów, jak też jego dzieła teologiczne wyraźnie ukazują wpływ duchowości kapłańskiej ukształtowanej w teologiczno-duchowym nurcie École Française. Jej biblijne podstawy odnoszące się zwłaszcza do głębi

J. SZCZYGIEL, *Serce otwarte, aby kochać. Duchowość Serca Jezusa jako droga ku dojrzałości uczuciowej*, w: J. Wełna (red.), *Misterium Serca Jezusa. Duchowość na III tysiąclecie*, Kraków 2007, s. 223-292.

²⁶ Por. **L. POLESZAK**, *Główne rysy duchowości Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego w zamyśle Założyciela – o. Leona Jana Dehona*, w: J. Wełna (red.), *Droga rad ewangelicznych. Program formacji ciągłej na 2011 rok*, Kraków 2011, s. 116-130; **E. ZIEMANN**, *Kapłaństwo jako konstytutywny element Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego w duchowości o. Dehona*, „Symposium” 1(12) (2004), s. 119-143.

Listów św. Pawła Apostoła, nauczania ojców Kościoła oraz mistyki średniowiecznej zostały ubogacone poprzez duchowość franciszkańską, dominikańską, ignacjańską i tereziańską²⁷.

2.1. Nazwa Zgromadzenia i jej ścisła więź z charyzmatem założycielskim

Pierwsze światło na związek tożsamości sercańskiej z wzorem kapłaństwa, jaki odnajdujemy w Najświętszym Sercu Jezusa, daje nam oficjalna nazwa Instytutu założonego przez o. Leona Jana Dehona. Pierwotnie brzmiała ona: Zgromadzenie Oblatów Najświętszego Serca Jezusowego, a obecnie – po wydarzeniach związanych z *consummatum est* – Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego²⁸. Obie te nazwy bezpośrednio nawiązują do celu i ducha charyzmatu założycielskiego, którym jest szczególnie kult Najświętszego Serca Jezusowego w duchu miłości, oblacji i wynagrodzenia. O ile pierwotna nazwa bardziej nawiązuje do wydarzeń w Paray-le-Monial, o tyle nowa nazwa akcentuje właśnie kapłaństwo Jezusa Chrystusa, który staje się wzorem dla synów duchowych o. Leona Jana Dehona – zarówno kapłanów, jak i braci zakonnych.

Związek, jaki zachodzi pomiędzy kapłaństwem Serca Jezusowego i funkcją ofiarniczą kapłanów Nowego Przymierza, którzy wierni poleceniu Mistrza ponawiają w sposób bezkrawy składanie najdoskonalszej ofiary wynagradzającej, jest niezmiernie ważny dla zrozumienia wartości wynagradzającej i oblacyjnej czynów spełnianych przez członków zgromadzenia księży sercanów. Tylko bowiem zjednoczenie z wynagradzającą ofiarą doskonałej i nie-

²⁷ Szerzej o podstawach duchowości kapłańskiej o. Leona Jana Dehona można przeczytać w: E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego. Duchowość kapłańska o. Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2006.

²⁸ Opis zniesienia, a następnie przywrócenia Instytutu pod nową nazwą można znaleźć w: L. POLESZAK, *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, „Mistyka Chrześcijańska”, t. 106, Kraków 2010, s. 38-41.

skalanej Żertwy – Jezusa Chrystusa, który składa siebie na ołtarzu krzyża, sprawia, że każdy akt spełniany w duchu zjednoczenia z tą ofiarą staje się czynem wynagradzającym. Potwierdzają to słowa zawarte w *Regule życia*: „Zakładając Zgromadzenie Oblatów, Księżę Najświętszego Serca Jezusowego, ojciec Dehon chciał, aby jego członkowie w sposób wyraźny łączyli swe życie zakonne i apostołskie z obłacją wynagradzającą, którą Chrystus złożył Ojcu za ludzi. Na tym właśnie polegała jego *specyficzna i pierwotna idea i charakter własny Instytutu* (por. KK i DZ), czyli posługa Kościołowi, do której został powołany. Według ojca Dehona: *W słowach: Ecce venio... Ecce ancilla... zawarte jest całe nasze powołanie, nasz cel, nasze zobowiązania i obietnice* (Dyrektorium duchowe, cz. I, § 3)”²⁹.

Znaczenie teologiczne nowej nazwy Instytutu potwierdza słusność stwierdzenia zawartego w *Dekrecie pochwalnym* o ciągłości duchowej Zgromadzenia w stosunku do pierwotnej nazwy i o tożsamości charyzmatu, co zostało podkreślone w uznaniu jego początku jako dnia pierwszej profesji o. Leona Jana Dehona w 1878 roku³⁰. Ciągłość ta wyraża się zwłaszcza w celu Zgromadzenia, który sprowadza się do odpowiedzi na miłość Boga zawartą w misterium Serca Jezusowego. Charyzmat ten wyrasta z doświadczenia

²⁹ *Reguła życia Zgromadzenia Księżę Najświętszego Serca Jezusowego* (Księża Sercanie). *Konstytucje i Dyrektorium generalne*, Kraków 2014, 6 (dalej: Konst.).

³⁰ Por. *Congregatio de Causis Sanctorum, Canonizationis Servi Dei Leonis Ioannis a S. Corde Iesu Dehon Sacerdotis Fundatoris Congregationis Sacerdotum a S. Corde Iesu (1843-1925). Positio super fama sanctitatis et super virtutibus*, t. 1, Roma 1990, s. 166. Biorąc pod uwagę znaczenie teologiczne nazwy Instytutu, w której podkreśla się wymiar ofiarniczy kapłaństwa Chrystusowego oraz duchową jedność synów o. Dehona z postawą obłacyjną i wynagradzającą Jezusa, pojawiające się w przeszłości postulaty zmiany nazwy Instytutu na: Zgromadzenie Księżę i Braci Najświętszego Serca Jezusowego (obecne zwłaszcza w USA), wskazują na kompletne niezrozumienie idei w niej zawartej oraz ograniczenie jej treści wyłącznie do kapłaństwa służebnego. Nazwa Zgromadzenia łączy się bowiem w sposób nierozzerwalny z ideą przewodnią Założyciela i z charyzmatem założonego przez niego dzieła.

wiary o. Leona Jana Dehona i prowadzi do przyjęcia miłości Boga, odpowiedzi na nią oraz zmierza do głębokiego zjednoczenia z Sercem Jezusa³¹.

Aprobata charyzmatu ze strony Kościoła jest znakiem jego wierności z duchem Ewangelii. Chciałbym w tym miejscu przywołać jeden z licznych tekstów Magisterium Kościoła, który wydaje się niezmiennie klarownie przypominać i tłumaczyć relację pomiędzy kapłaństwem a duchem wynagrodzenia i ofiary. Jest to tekst wygłoszony przez św. Jana Pawła II w przemówieniu do XVII Kapituły Generalnej: „Jesteście – i powinniście zawsze być – «Księżmi Najświętszego Serca Jezusowego». Tak chciał wasz Założyciel, Sługa Boży ojciec Leon Jan Dehon, który pragnął założyć Zgromadzenie całkowicie oddane miłości i zadośćuczynieniu wobec Najświętszego Serca. (...) «Duchem Zgromadzenia – pisał ojciec Dehon do swoich synów w swoim Liście okólnym – jest żarliwa miłość ku Najświętszemu Sercu, wierne naśladowanie Jego cnót, przede wszystkim pokory, gorliwości, słodyczy, ducha ofiary; i niestrudzona gorliwość w zjednywaniu Mu przyjaciół i osób wynagradzających, które by Go pocieszały swoją miłością». Są to słowa, które w podziwu godny sposób streszczają cały program waszego Instytutu i zachowują nienaruszone jego mocne stanowisko i jego doskonałą współczesność. Niech więc Jezus Chrystus będzie ośrodkiem waszego życia, waszych ideałów, waszych spraw, waszych celów. Przy pomocy słowa, kazań, pism, narzędzi społecznego przekazu, rozszerzajcie «Szerokość, Długość, Wysokość i Głębokość» miłości Chrystusowej, «która przewyższa wszelką wiedzę» (Ef 3,18-20), ale szczególnie głoscie ją i rozszerzajcie przykładem waszego życia kapłańskiego

³¹ „Ojciec Dehon jest bardzo uwrażliwiony na grzech, który osłabia Kościół, zwłaszcza ze strony *osób Bogu poświęconych*. Zna zło tkwiące w społeczeństwie; z uwagą przestudiował jego przyczyny na płaszczyźnie ludzkiej, osobistej i społecznej. Najgłębszą jednak przyczynę tej nędzy ludzkiej widzi w odrzuceniu miłości Chrystusa. Oczarowany tą niedocenianą miłością, chce odpowiedzieć na nią głębokim zjednoczeniem z Sercem Chrystusa i budowaniem Jego Królestwa w duszach i w społeczności”. Konst. 4.

i zakonnego ożywionego wiarą, nadprzyrodzoną wizją rzeczywistości i umocnionego przez absolutną i delikatną wierność w odniesieniu do rad ewangelicznych ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, które upodabniają was do Chrystusa. Odtwarzajcie w waszym sercu – według szczerzego wyrażenia Ojca Dehona – «świętość Serca Jezusowego!»³².

2.2. Serce Jezusa jako źródło uświęcenia synów duchowych o. Leona Jana Dehona

Ojciec Leon Jan Dehon rozeznając swoje powołanie, od początku łączył je z życiem zakonnym³³. Pragnienie konsekracji zakonnej było dla niego prostą konsekwencją dążenia do doskonałości: chciał być świętym i wiedział, że najłatwiej i najpewniej jest to osiągnąć właśnie w życiu zakonnym. Serce Jezusa było dla niego wzorem świętości i jej źródłem. Miał tego jasną świadomość już na początku drogi powołania. W pierwszym roku studiów w Rzymie pisał: „Chrystus dość szybko zapanował nad moją duszą. Złożył w niej dyspozycje, które miały być cechą dominującą mojego życia, pomimo tysiąca mych braków: nabożeństwo do swego Najświętszego Serca, pokorę, zgadzanie się z Jego wolą, zjednoczenie

³² JAN PAWEŁ II, *Żarliwa miłość ku Najświętszemu Sercu w naśladowaniu Jego cnót. Przemówienie do członków Kapituły Generalnej Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego z dnia 22 czerwca 1979 r.*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 201.

³³ „Powołanie zakonne miałem od czasów swej młodości. Odnajdywałem je zawsze jako wniosek mych rekolekcji. (...) Wciąż miałem pociąg ku Najświętszemu Sercu i ku wynagrodzeniu”. „J’avais la vocation religieuse depuis le temps de mon adolescence. C’était toujours la conclusion de mes retraites. (...) Tout mon attrait était pour le Sacré-Cœur et la réparation”. **L. DEHON**, *Souvenirs 1843 – 1877 – 1912*, 3, <http://www.dehondocoriginals.org/publicati/COR/LCC/COR-LCC-1912-0314-8090139?ch=3> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).

z Nim, życie miłości. To wszystko miało być moim ideałem i moim życiem na zawsze. Chrystus okazał mi tę miłość, bez wytnienia mnie do niej doprowadził i w ten sposób przygotował do misji, jaką mi wyznaczył dla dzieła swego Serca³⁴. Bardzo solidnie przeprowadził proces rozeznania powołania, korzystając z pomocy kierowników duchowych i w duchu głębokiej modlitwy. Był przekonany, że duch czystej miłości oraz wynagrodzenie Najświętszemu Sercu Jezusa stanowią filary jego osobistego powołania, które zaowocowało również powstaniem nowej rodziny zakonnej o charakterze kontemplacyjno-apostolskim³⁵.

Od momentu założenia Zgromadzenia ideał świętości o. Leona Jana Dehona staje się dziedzictwem duchowym wszystkich jego synów. Serce Jezusa jest więc źródłem świętości kapłańskiej i zakonnej sercanów, którzy poświęcają się różnym dziełom apostołstwa w celu głoszenia miłości Boga, jak też dążą do osobistej świętości. Pierwsze *Konstytucje* Instytutu wyznaczają drogę świętości, która będzie następnie powtarzana w kolejnych ich wydaniach. Tym, co ma wyróżniać sercanów, jest współpraca z łaską Bożą nad zbawieniem i udoskonaleniem własnej duszy na wzór ofiary Boskiego Serca Jezusa, praca apostolska, której celem jest zbawienie innych dusz i szerzenie nabożeństwa do Najświętszego Serca Jezusowego

³⁴ „Notre Seigneur s'empara bien vite de mon intérieur, et il y établit les dispositions qui devaient être la note dominante de ma vie, malgré mille défaillances: la dévotion à son Cœur Sacré, l'humilité, la conformité à sa volonté, l'union avec Lui, la vie d'amour, tel devait être mon idéal et ma vie pour toujours. Notre Seigneur me le montrait, m'y ramenait sans cesse, et me préparait ainsi à la mission qu'il me destinait pour l'œuvre de son Cœur”. **L. DEHON**, *Notes sur l'histoire de ma vie*, IV, 183, <http://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NHV/JRN-NHV-0001-0004-0052704?ch=213> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).

³⁵ Por. **S. GRUCA**, *Panie, co chcesz, abym czynił? Teologia powołania kapłańskiego i zakonnego – studium na podstawie życia i pism Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2015, s. 131-158.

poprzez różnorodne formy pracy duszpasterskiej³⁶. Nieco później o. Leon Jan Dehon sprecyzuje, że miłość stanowi źródło świętości, która przemienia i uświęca każde inne działanie człowieka zarówno w odniesieniu do Boga, jak i do bliźnich. „Jedyny środek miłości to pójść za natchnieniem łaski, która nas porywa ku miłowaniu. Nie praktykuje ona nic innego, jak tylko miłowanie – w każdym czasie, w każdym miejscu, w każdej sytuacji. Jest aktem, do którego się odnoszą wszystkie inne akty; motywem, by miłować, skoro On miłuje; jedynym celem – kochać, aby kochać”³⁷.

Wbrew pozorom dążenie do czystej miłości, o którym pisze o. Leon Jan Dehon w kontekście świętości na wzór Najświętszego Serca Jezusowego, nie jest jakimś spirytualizmem bądź czymś abstrakcyjnym. Wymaga ono aktywności zarówno duchowej, jak i apostolskiej. Zmusza do działania, ofiary, bezinteresowności. Miłość staje się więc najważniejszą cnotą, z której wyrastają wszystkie inne. Taka miłość wyklucza również możliwość popadnięcia w błędy i pokusy. Jej wzorem są postawy Jezusa i Maryi, które później o. Leon Jan Dehon streści w krótkich słowach: *Ecce venio* i *Ecce ancilla*. W swoim dzienniku zanotował: „Trwać w usposobieniu żarliwej miłości do Najświętszego Serca. Jest to dla mnie jedyna droga, po której mógłbym kroczyć trochę pewniej. Inne kierunki mogą przekonać umysł, ale nie porywają mnie dość mocno. To jest moja droga, to jest moje powołanie. Jezus chce mojej czulej miłości, albo nic. Miłość wystarczy mi we wszystkim: pomaga mi upokorzyć się, oka-

³⁶ Por. *Constitutions de la Société des Prêtres du Sacré-Cœur de Jésus établie à Saint-Quentin diocèse de Soissons. Cahier revêtu de l'approbation de Mgr Thibaudier*, „Studia Dehoniana SCJ” (wyd. fr.), t. 2, Roma 1972, 1-2.

³⁷ „L'amour n'a qu'une méthode, celle de suivre l'impulsion de la grâce, qui nous porte à aimer. Il n'a qu'une pratique, qui est d'aimer en tout temps, en tout lieu, en toute situation. Il n'a qu'un acte auquel tous les autres se rapportent; un motif, aimer parce qu'il aime; une fin, aimer pour aimer”. **L. DEHON**, *De la vie d'amour envers le Sacré Cœur de Jésus*, 31, <http://www.dehondoc-sor originals.org/publicati/OSP/VAM/OSP-VAM-0002-0004-8060204?ch=31> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).

zać skruczę, przestrzegać rad doskonałości, trwać w zjednoczeniu z naszym Panem. To jest moje zbawienie i moje uświęcenie”³⁸.

Zakończenie

Serce Jezusa dla każdego chrześcijanina pozostaje niezmiennie wzorem i szczytem świętości³⁹. Ponieważ istotą kultu Bożego Serca jest cześć oddawana miłości Boga, zmierza on w całej pełni ku nieustannemu podnoszeniu wiernych ku Bogu, kształtowaniu ich serc i prowadzeniu ku szczytom świętości⁴⁰. Czym właściwie jest świętość chrześcijanina, kapłana, sercanina, jak nie doskonaleniem się w miłości? W tym dziele bezsprzecznie rolę fundamentalną odgrywa wiara, której najpiękniejszym owocem jest miłość. Przypominał nam o tym św. Jan Paweł II: „Wiara Kościoła osiąga swój szczyt w tej prawdzie o Bogu: jest Miłością! Objawił siebie samego jako Miłość ostatecznie i definitywnie w krzyżu Chrystusa i w Jego zmartwychwstaniu. «Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam. (...) Bóg jest miłością, kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa

³⁸ L. DEHON, *Zapiski codzienne*, t. 3, 1901-1910, Kraków 2022, s. 157-158. „Je me remets dans la disposition d'un amour ardent envers le Sacré Cœur. C'est pour moi le seul chemin où je puisse marcher un peu solidement. Les autres directions peuvent me convaincre l'esprit, mais elles ne me saisissent pas assez fortement. C'est ma voie, c'est ma vocation. Jésus veut de moi un tendre amour ou rien. L'amour me suffit à tout; il m'aide à m'humilier, à me repentir, à suivre les conseils de perfection, à me tenir uni à Notre Seigneur. C'est mon salut et c'est ma sanctification”. L. DEHON, *Notes quotidiennes*, XIX, 69-70, <http://www.dehondocoriginals.org/publicati/JRN/NQT/JRN-NQT-0003-0019-0052907> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).

³⁹ Por. W. MISZTAŁ, *Nabożeństwo do Bożego Serca i uczestnictwo w misterium uświęcenia*, „Symposium” 2(13) (2004), s. 25-46; L. POLESZAK, *Kult Najświętszego Serca Jezusowego jako pomoc w realizacji powszechnego powołania do świętości*, w: S. Urbański, W. Gałązka (red.), *Świętość chrześcijanina*, Warszawa 2012, „Mistyka Polska”, t. 118, s. 469-476.

⁴⁰ PIUS XII, Encyklika *Summi pontificatus*, Rzym 1939, 40, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła*, dz. cyt., s. 111-112.

w nim» (1 J 4,16)”⁴¹. Zakończę jeszcze jednym cytatem, tym razem z przemówienia św. Jana Pawła II do uczestników Kapituły Generalnej z 1985 roku. To wezwanie papieża, pozostaje aktualne dla sercanów bez względu na czas i okoliczności: „Ufajcie Sercu Chrystusa i Najświętszej Maryi Panny, odnawiając codziennie swoją gorliwość i idąc dalej z odwagą i pogodą ducha drogą wskazaną przez waszego czcigodnego Założyciela. Ogromna jest praca, którą należy wykonać i nie możemy tracić czasu”⁴².

Bibliografia

- Augustyn, *Homilie na Ewangelie i Pierwszy List św. Jana*, cz. 2, „Pisma Staro-chrześcijańskich Pisarzy”, t. 15, tł. W. Szoldrski, W. Kania, Warszawa 1977.
- Claret de la Touche L. M., *Le Sacré-Cœur et le sacerdoce*, Paris 1930.
- Claret de la Touche L. M., *Najświętsze Serce Jezusa a kapłaństwo*, „Biblioteka Przymierza Kapłańskiego”, t. 1, Jasna Góra 1939.
- Congregatio de Causis Sanctorum, *Canonizationis Servi Dei Leonis Ioannis a S. Corde Iesu Dehon Sacerdotis Fundatoris Congregationis Sacerdotum a S. Corde Iesu (1843-1925). Positio super fama sanctitatis et super virtutibus*, t. 1, Roma 1990.
- Constitutions de la Société des Prêtres du Sacré-Cœur de Jésus établie à Saint-Quentin diocèse de Soissons. Cahier revêtu de l'approbation de Mgr Thibaudier*, „Studia Dehoniana SCJ” (wyd. fr.), t. 2, Roma 1972.
- Daniluk M., *Sigla. Zbiór skrótów nazw instytucji życia konsekrowanego, stowarzyszeń życia apostołskiego oraz innych instytucji z nimi związanych*, Lublin 2012.

⁴¹ JAN PAWEŁ II, *Bóg jest miłością. Audiencja generalna*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła*, dz. cyt., s. 306.

⁴² TENŻE, *W pełni wierni Urzędowi Nauczycielskiemu i Stolicy Apostolskiej. Przemówienie do uczestników Kapituły Generalnej Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego (Dehonianów)*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła*, dz. cyt., s. 285.

- Dehon L., *De la vie d'amour envers le Sacré Cœur de Jésus*, <http://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSP/VAM/OSP-VAM-0002-0004-8060204?ch=31> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).
- Dehon L., *Mois du Sacré-Cœur de Jésus*, <http://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSP/MSD/OSP-MSD-0001-0004-8060104?ch=213> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).
- Dehon L., *Notes quotidiennes*, XIX, <http://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NQT/JRN-NQT-0003-0019-0052907> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).
- Dehon L., *Notes sur l'histoire de ma vie*, IV, <http://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NHV/JRN-NHV-0001-0004-0052704?ch=213> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).
- Dehon L., *Souvenirs 1843 – 1877 – 1912*, <http://www.dehondocsoriginals.org/publicati/COR/LCC/COR-LCC-1912-0314-8090139?ch=3> (odczyt z dn. 19.12.2022 r.).
- Dehon L., *Zapiski codzienne, t. 3, 1901-1910*, Kraków 2022.
- Dyrektorium Krajowe Unii Apostolskiej Duchownych Diecezjalnych w Polsce, <https://uak.com.pl/kim-jestesmy/dyrektorium-uak-w-polsce/> (odczyt z dn. 18.12.2022 r.).
- Gardocka M., Gardocka R., *Podstawy teologiczne idei wynagrodzenia w Biblii*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 17 (2011), s. 41-58.
- Gruca S., *Panie, co chcesz, abym czynił? Teologia powołania kapłańskiego i zakonnego – studium na podstawie życia i pism Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2015.
- Hojnowski J., *Słownik kultu Serca Jezusowego*, Kraków 2000.
- Jan Chryzostom, *Katechezy chrzcielne*, cz. 1, tł. W. Kania, Lublin 1993.
- Jan Paweł II, *Bóg jest miłością. Audycja generalna*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 306-308.
- Jan Paweł II, *W pełni wierni Urzędowi Nauczycielskiemu i Stolicy Apostolskiej. Przemówienie do uczestników Kapituły Generalnej Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego (Dehonianów)*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 283-285.

- Jan Paweł II, *Żarliwa miłość ku Najświętszemu Sercu w naśladowaniu Jego cnót. Przemówienie do członków Kapituły Generalnej Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego z dnia 22 czerwca 1979 r.*, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 200-202.
- Klich A. E., *Przebity bok Jezusa (J 19,31-37)*, w: T. M. Dąbek, S. Witkowski, B. Zbroja (red.), *Któż potrafi opowiedzieć dzieła miłosierdzia Bożego? Księga pamiątkowa ku czci ks. prof. dra hab. Stanisława Hałasa SCJ w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Kraków 2022, s. 115-128.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dar powołania do kapłaństwa. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Watykan 2016.
- Królikowski J., *Chrystologia symboliczno-mistyczna u podstaw kultu Najświętszego Serca Jezusa*, w: W. J. Pałęcki, Z. Głowacki (red.), *Serce Jezusa w misterium Kościoła. 250 lat kultu Serca Pana Jezusa w Polsce*, Lublin 2016, s. 23-32.
- Lec Z., *Serce Jezusa szkołą duchowości kapłańskiej*, „Symposium” 1(38) (2020), s. 65-80.
- Malina A., *Czy Ewangelia według św. Marka mówi o Sercu Jezusa?*, w: T. M. Dąbek, S. Witkowski, B. Zbroja (red.), *Któż potrafi opowiedzieć dzieła miłosierdzia Bożego? Księga pamiątkowa ku czci ks. prof. dra hab. Stanisława Hałasa SCJ w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Kraków 2022, s. 193-203.
- Matka Ludwika Małgorzata Claret de la Touche (1868-1915), <https://www.wizytka.pl/sluginboze/articles/matka-ludwika-malgorzata-claret-de-la-touche> (odczyt z dn. 07.12.2022 r.).
- Misztal W., *Nabożeństwo do Bożego Serca i uczestnictwo w misterium uświęcenia*, „Symposium” 2(13) (2004), s. 25-46.
- Mocydlarz W., *Teologiczne treści święta Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana w kontekście formacji do kapłaństwa na wzór Serca Jezusowego*, „Symposium” 2(35) (2018), s. 39-60.
- Napora K., *Serce Boga w Piśmie Świętym*, w: W. J. Pałęcki, Z. Głowacki (red.), *Serce Jezusa w misterium Kościoła. 250 lat kultu Serca Pana Jezusa w Polsce*, Lublin 2016, s. 13-22.

- Ostrowski D., Kopacz I., Zięba T., *Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana: nowe święto dla Polski*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1(67) (2014), s. 49-78.
- Pius XII, Encyklika *Summi pontificatus*, Rzym 1939, w: L. Poleszak (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006, s. 99-127.
- Poleszak L., *Główne rysy duchowości Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w zamyśle Założyciela – o. Leona Jana Dehona*, w: J. Wełna (red.), *Droga rad ewangelicznych. Program formacji ciągłej na 2011 rok*, Kraków 2011, s. 116-130.
- Poleszak L., *Kult Najświętszego Serca Jezusowego jako pomoc w realizacji powszechnego powołania do świętości*, w: S. Urbański, W. Gałązka (red.), *Świętość chrześcijanina*, Warszawa 2012, „Mistyka Polska”, t. 118, s. 469-476.
- Poleszak L. (red.), *Serce Jezusa w dokumentach Kościoła. Dokumenty Magisterium Kościoła o Najświętszym Sercu Pana Jezusa od Klemensa XIII do Benedykta XVI*, Kraków 2006.
- Poleszak L., *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, „Mistyka Chrześcijańska”, t. 106, Kraków 2010.
- Powszechne Przymierze Kapłańskie Przyjaciół Najśw. Serca Jezusowego. Historia, duch i organizacja*, Jasna Góra 1939.
- Reguła życia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego (Księża Sercanie). Konstytucje i Dyrektorium generalne*, Kraków 2014.
- Statuty Unii Apostolskiej Kleru zatwierdzone w 1995 r., z modyfikacjami z 1998 r. i 2007 r.*, <https://uak.com.pl/kim-jestesmy/statuty-uak/> (odczyt z dn. 18.12.2022 r.).
- Szczygieł J., *Serce otwarte, aby kochać. Duchowość Serca Jezusa jako droga ku dojrzałości uczuciowej*, w: J. Wełna (red.), *Misterium Serca Jezusa. Duchowość na III tysiąclecie*, Kraków 2007, s. 223-292.
- Święto Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana*, <https://episkopat.pl/swieto-jezusa-chrystusa-najwyzszego-i-wiecznego-kaplana-2-2-2/> (odczyt z dn. 06.12.2022 r.).
- Ziemann E., *Być kapłanem Serca Jezusowego. Duchowość kapłańska o. Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2006.

Ziemann E., *Jakiego kapłana sercanina potrzebuje Kościół dzisiaj*, „Symposium” 1(26) (2014), s. 49-63.

Ziemann E., *Kapłaństwo jako konstytutywny element Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w duchowości o. Dehona*, „Symposium” 1(12) (2004), s. 119-143.